

DOĞULU VE BATILI DİL BİLİMCİLERE GÖRE KUR'AN-I KERİM'DEKİ YABANCI KELİMELER VE KÖKLERİ

İBRAHİM USTA*

ÖZET

Yazının icadı ile kayıt altına alınmış olan dil, bir yandan soyut bir kavram olan düşünce ve fikri somut hale getirirken, diğer yandan insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en önemli araç olmaktadır. Dilin tarihi süreci incelendiğinde, dillerin bir şekilde - komşu olsun veya olmasın -, diğer dillerden etkilendiği, onlardan kelimeler alıp, kelimeler verdiği görülmüştür. Başka bir tabirle dünya üzerinde saf dil kalmamıştır. Bu çalışmada Kur'an-ı Kerim'deki bazı yabancı kökenli kelimeler incelenip, kökenleri hakkında hem doğulu hem de batılı dilbilimcilerin görüşlerine özet halinde yer verilecektir.

FOREİGN VOCABULARY OF THE QUR'AN ACCORDİNG TO THE EASTERN AND WESTERN PHİLOLOGİST AND THEİR ROOTS

ABSTRACT

The language that was taken under registration with the invention of writing, on one hand, makes thought and idea, which are abstract concepts, become concrete, on the other hand, is the most important tool that allows communication among people. While examining the historical process of the language, it is clear that language in a way - whether or not adjacent -has influenced by other languages, has taken words from them and has given them many words. In other word, there isn't any pure language survives in the world. In this study both the words of some foreign origin in the Holy Quran, and the origins of the eastern and western views of linguists will shortly be examined.

GİRİŞ

Dünya üzerinde gerek kelimelerle konuşarak gerekse bir takım sesler vasıtasıyla anlaşılabilen varlıklar vardır. Hem doğuda hem de batıda Kendisine “Hayevân en-Nâtık” ismi verilen insan¹, başkaları ile iletişimde yetenek olarak diğer canlı türlerine göre en yüksek seviyededir. İnsanoğlu var olduğu tarihten bu zamana kadar yaşamında vazgeçilmez bir parçası haline getirdiği ve bunu “Dil-Lisan” şeklinde isimlendirdiği bu yüce değer, insanlar arasında anlaşmasını sağlayan bir araç, duygu, düşünce, fikir ve sorunlarını birbirlerine aktarmakta kullandıkları en önemli vasıtaadır. İnsanoğlu asırlardır biriktirilmiş olan düşünce, bilgi ve diğer değerler hazinesini dil denilen araç

*- Yard. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Doğu dilleri ve Edebiyatı bölümü öğretim üyesi.

¹ - “Homo animal rationale quia orationale” insan aklı olan hayvandır, çünkü konuşur. Bkz; Vardar, Berke, *Dilbilim yazıları*, Multilingual yayınları, İstanbul 2001, s.30.

sayesince birbirlerine aktarmışlar, bazen ittifak bazen de ihtilafli da olsa, ortak çözümünü dil sayesinde günümüze kadar ulaştırmışlardır.

Çalışmamız dil nedir? sorusuyla başlayıp, Kur'an-ı Kerim'deki yabancı asıllı kelimelerin açıklanmasıyla bitecektir. Mezkûr konu hem doğu hem de batılı kaynaklar tarafından mukayeseli olarak incelenmeye çalışılacaktır.

Öncelikle dil hususundaki açıklamalara göz atmakta fayda vardır. Dil ile alakalı olarak gerek eski ve gerekse yeni tanımlamalar arasında çok fazla bir fark bulunmamasına rağmen, eski tanımlamalar daha çok yüzeysel, yeni tanımlamalar ise biraz daha derinlik içermektedir. İbn Cinnî dil hakkında "Dil, milletlerin amaçlarını ifade ettikleri meramlarını anlattıkları sesler bütünüdür"² derken, Suyuti ve İbn Hacıb ise "Bir mana için ortaya konulmuş tüm lafızlar" için dil ifadesini kullanmıştır³. İbn Haldun'un tarifini gerek doğu, gerekse batılı dilbilimciler hala kullanır olmuşlardır. Şöyle der İbn Haldun: Kişinin meram ve isteklerini anlatmak için kullandığı sesler bütününe dil denmektedir.⁴ Çağdaş dilbilimcilere göre dil; insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık, seslerden örülmüş bir ağ, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemidir⁵. Aynı zamanda dil; duyguların, düşüncelerin ve isteklerin serbestçe oluşturulmuş semboller sistemi aracılığıyla aktarılması için ayrıcalıklı olarak insanlara özgü, içgüdüsel olmayan bir yöntemdir⁶. Daha basit bir ifadeyle dil insana Allah vergisi bir yeti olmakla birlikte, insanın kendi iç doğasından ortaya çıkan bir ürün değil, bilakis etkinliktir⁷. Tüm bu sunumlardan sonra dil ile alakalı şu sonuca varmak mümkündür: "Dil İnsanlık tarihinin de, belli bir topluluğun veya toplulukların içerisinde, gününbirlik kullanılması sonucunda kendisini geliştirip, günbegün değer kazanmış ve tanınır hale gelmiş, bunun birlikte bir takım sistem ve kurallara göre düzenlenip telaffuz edilegelmiş boğumlu seslerden oluşan bir anlatım ve anlaşma aracıdır⁸, veya düşünce, duygu ve güdülerini, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracıdır. Bu tanım bütün canlıların kendi aralarındaki bildirişimlerle ilgili işaret sistemlerini olduğu kadar, insanlar tarafından doğanın ve eşyanın ortak kalıplar halinde anlamlandırılması olgularını da kapsamaktadır.⁹ Dil hakkında bu girişi

² - İbn Cinnî, Osman, *Kitabü'l-Hasâis*, el-Mektebü'l-İlmiyye, (Baskı yeri ve tarihi yok) c.1 s.(112)33.

³ - Suyuti, Celeleddin, *el-Muzhir fi Ulûmi'l-Lugati ve Envâ'uhâ*, Mektebetü'l-Asriyye, Sayda 1987, s.8.

⁴ - İbn Haldun, *el-Mukaddime*, Dar İhya et-Türas el-Arabi, Beyrut (tarihsiz), s.546.

⁵ - Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım, İstanbul 1992, s. 4.

⁶ - Sapir, Edward, *Selected Writings in Language, Culture, and Personality*, University of California Press, California 1992, s.7.

⁷ - Akarsu, Bedia, *Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılab Yay., İstanbul 1998. s. 20.

⁸ - Dilaçar, Agop, *Dil, Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu, Ankara 1968, s. 3.

⁹ - Kaplan, Mehmet, *Sevgi ve İlim*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002, s. 207.

yaptıktan sonra, o halde Yazı nedir sorusunun cevabına gelebiliriz. Yazı denilince yukarıda bahsettiğimiz fikir, duygu ve düşünce gibi soyut kavramların kâğıt, tablet, papirüs, taş vb. gibi somut cisimlere bir takım işaretlerle dökülmüş halidir. Yazı icat edilmemiş olsaydı ne olabilirdi? Eğer yazı icat edilmemiş olsaydı duygu ve düşünceler, fikir ve idealler, sevinç ve hüznün gibi sayısız kavramları ya konuşarak ya da çizerek ifade ederdik. Tüm bu kavramlar yazıya dökülmediği müddetçe akılda kalıcı olmazdı. Bu nedenle yazı olmasaydı geçmişimize yabancı kalır, medeniyet kuramaz, teknolojik gelişmeler yaşayamazdık.¹⁰

DİLLERİN DEĞİŞEBİLİRLİĞİ VEYA KARŞILIKLI ETKİLEŞİM

Dünya dilleri incelendiğinde, bu dilleri oluşturan kelimelerin yerli ve yabancı olmak üzere ikiye ayrıldığı bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Toplumlar ve Medeniyetler arasında meydana gelen askerî, siyasî, ekonomik ve sosyokültürel sebeplere bağlı olarak, diller arasında çeşitli alışverişleri gözlemlemek mümkündür. Bünyesinde yabancı kelimelerin olmadığı saf ve hâlis bir dil, ancak küçük kabilelerde veya uygarlıktan uzak kalmış topluluklarda görülebilir. Bu bağlamda Arapça, asırlar boyunca farklı dil ve kültürleri etkilediği gibi, başkalarından da etkilenmiştir. Bunu bir Batı'dan örnekle açıklamak gerekirse; Normanlar İngiltere'yi ele geçirdikten sonra birçok Sakson mükemmel Fransızca konuşmaya başladılar ve böylece iki dilli oldular. Hem Cermence hem de Fransızca konuştuklarından, Cermence kullanırken de Fransızca kelimelerden yararlandılar. Bugünkü İngilizce bunu açık bir şekilde göstermektedir ki; biryandan bazı evcil hayvanların Saksonca isimleri kullanılırken, öte yandan aynı hayvanların etleri Fransızcadan alınma kelimelerle ifade edilir. Böylece, öküzün, koyunun, domuzun Saksonca isimleri yanında, bu hayvanların etinden bahsedilirken Fransızca isimler kullanılmıştır: örneğin; “ox”, “sheep”, “pig” isimlerine karşılık “beef”, “mutton”, “pork” gibi kelimelerinin kullanılması dillerin değişkenliğine en büyük örnektir.¹¹

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, Normanlar yapmış oldukları fetihle, mevcut Sakson diline hem ekonomik ve siyasî, hem de ekonomik ve kültürel alanda etki etmişler ve bu etkiler yüzyıllardır, dildeki değişim olarak kendisini göstermiştir. Bütün bunların dışında sıradan komşuluk ilişkileri yoluyla diller, en azından birbirinden kelime alabilir. Bu şekilde herhangi bir dil, kendisini ifade etmekte geliştirip zenginleştirebilir. Çünkü akraba dillerin zaman içerisinde coğrafi açıdan birbirlerinden ayrı düşmeleri, dolayısıyla birbirlerinden uzaklaşarak farklılaşmaları her ne kadar doğal ise, akraba olmayan dillerin birbirleriyle olan sıkı ilişkilerinin neticesinde kültür alışverişinde ve karşılıklı etkileşimde bulunmaları da o kadar tabiidir. Dillerin birbirleri üzerindeki etkileri çoğunluk itibarıyla kelimelerde; nadir olmak

¹⁰ -bkz: Karaağaç, Günay, *Dil, Tarih ve İnsan*, Akçağ Yay., Ankara 2002, s. 16.

¹¹ - Vendryes, J. V., *Dil ve Düşünce*, Multilingual yay., İstanbul 2001, s.79.

üzere dilin şekil bilgisi ve söz dizimi alanlarında görülür.¹² Dil niye değişir sorusunu Macit Gökberk şu şekilde cevaplamıştır.” *Dil yalnız başına değişmez, içinde yer aldığı kültürün bütününe ayak uydurur. Onun için kültürdeki değişimler ilk kez dil olarak açığa vurur. Zekâca yükselmiş uluslar dillerini de iyi kullanırlar. Buna örnek Grek, Roma ve Araplardır. Dil nerede gelişmişse orada bütün bilgi kollarında sivrilmiş insanlar yetişmiştir.*”¹³

Dillerin zamanla değişebilirliği konusunu Vendryes`in şu sözleri ile bitirmek mümkündür: “*Hiç bir zaman her hangi bir dil yabancı etkileşim olmadan gelişemez; tam tersi komşu dillerin onu etkilemesi genelde onun gelişiminde büyük önem taşır. Dillerin birbiriyle temas halinde olması tarihi bir gerektir ve bu temas bir dilin diğerini etkilemesine yol açmaktadır*”¹⁴

BATI VE KUR’AN-I KERİM’İN KÖKENİ ÜZERİNE

İslam`ın üçüncü halifesi Hz. Osman zamanında Kur’an-ı Kerim`in çoğaltılıp, başka coğrafyalara gönderilmesiyle birlikte, Arap kültüründe yazılı kitap olarak bilinen ilk kaynak olup, Ortaçağ`da parlayan Arap kültürünün başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Kur’an-ı Kerim bir din kitabı olmakla birlikte içerisinde, mevcut toplumun kültür, din, gelenek ve en önemlisi dil kültürünü de yansıtmakta, bir bakıma topluma önderlik etmektedir. Bununla birlikte Kur’an-ı Kerim`in dil veya gramer kitabı olmadığını ister doğulu ister batılı olsun herkesin kabul ettiği bir gerçektir. Kur’an-ı Kerim`in dil yönüyle ilgili doğu ve batıda sayısız eserler neşredilmiştir. Batılı yayınlara baktığımızda tarafsızlıktan daha çok, taraflı yayınları buluruz. 19. Yüzyıldan itibaren Kur’an metinleri, ifade tarzları, içerisindeki yabancı kelimelerle alakalı neşredilmiş makale ve kitaplardan türü eserlerden bazılarını tanıtmak istiyoruz.

1- Abraham Geiger (1810-1874): Meşhur Alman Oryantalist, Bonn Üniversitesi`nde sunmuş olduğu ”*Was hat Mohammed aus dem Judentum aufgenommen?- Muhammed Yahudilikten neler aldı?* ” isimli doktora (1833) çalışmasında Yahudi kültüründe mevcut olan dini terimlerin, Kur’an`ı kerimdeki anlatım ve yansımalarını incelemiştir. Çalışmasının temelini özetlemek gerekirse, yazar Kur’an`ı ilahi bir kitap olarak görmeyip, insan ürünü şiirler manzumesi olarak görür.¹⁵

12 - Özkan, Fatma; Musa, Bagdagül, *Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi*, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, bilig, yaz 2004/Sayı:30, s.97.

13 - Macit Gökberk, *Değişen Dünya Değişen Dil*, Yapı Kredi yay. İstanbul 2011, s.90.

14 - Vendryes, J. W., *Language: A Linguistic Introduction to History* [Paperback] Routledge 2008. S. 11-15.

15 - **Abraham Geiger**, *Was hat Mohammed aus dem Judenthume aufgenommen*, [Mit einem Vorwort Hrsg. Von Friedrich Niewöhner], Parerga Verlag, Berlin 2004.

- 2- Theodor Nöldeke** (1836-1930): Meşhur Alman Oryantalist Göttingen Üniversitesinde yapmış olduğu “*Geschichte des Korans-Kur’an tarihi*” isimli doktorasında konuyu üç ayrı noktada incelemiştir. Birinci kısımda Kur’an’ın orijinallığı ve aslı üzerindeki tartışmalara katılmış, ikinci kısımda ise günümüze kadar ulaşmış muhtelif Kur’an yazmaları ve bunların kökenleri üzerine çalışma yapmıştır. Üçüncü ve son kısım ise Kur’an’daki ayetlerin(metin) tarihini incelemiştir.¹⁶
- 3- Siegmund Fränkel** (1855-1909): Nöldeke’nin öğrencisi olan Fränkel, 1886 yılında birincisi olmak üzere iki ayrı çalışma yapmıştır. Birinci çalışmasında Fränkel, Kur’an-ı Kerim’deki Ârâmîce kökenli olan yabancı kelimelerin geniş bir listesini çıkarmış Kur’an’daki yabancı kelimeleri tartışmaya açmıştır. İkinci çalışmasında ise bu çalışmayı tüm Arap diline yayarak, Arap diline girmiş olan Ârâmî kökenli yabancı kelimeleri çıkarmıştır.¹⁷
- 4- Karl Vollers** (1835-1909): Meşhur Alman Oryantalist “*Volkssprache und Schriftsprache im alten Arabien - Eski Arapçada konuşma ve yazma dili*” isimli bir çalışma telif etmiştir. Mezkûr çalışmanın beşinci bölümündeki iddiası ise bir hayli ilginçtir. Yazar Kur’an’ı kerimin batı Arap diyalekti olan Mekke ve Medine lehçesine göre oluştuğu, fakat Arap dilbilimciler tarafından hicri II. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren (H.250) eski arap şirine göre yeniden uyarlandığını iddia etmektedir.¹⁸
- 5- Theodor Nöldeke** (1836-1930): Carl Vollers’e reddiye niteliğindeki “*Neue Beiträge zur semitischen Sprachwissenschaft - Semitik dilbim yazıları*” isimli eseri üç ayrı çalışmadan oluşmaktadır. “Kur’an ve Arapça, Kur’an’ın cümle yapısı ve şekil uyumu, Gelişigüzel ve yanlış anlaşılabilir yabancı kelimeler” isimli çalışmalarında Kur’an’daki farklı lehçe ve ağızların varlığını kabul etmekle birlikte, Vollers’in iddialarını çürütmüştür. Yazar Kur’an’ın dilinin tipik Arap dilinin özelliklerini taşıdığını, Arapçanın güzelliği ve Arap dilbilimcilerinin gayreti (gramer açıklamaları vs.) sayesinde Kur’an’daki dil yetersizliğinin korunduğunu, Kur’an’ın gramer kitabı olmamasına rağmen kendi edebiyatını oluşturmayı başardığını, Kur’an’da anlaşılmayan ibare veya kelimelerin yine Arap dilbilimcilerinin gayreti(Fıkhul-Luga ve Tefsir gibi yan alanlar) ile anlaşılması sağlandığını ifade etmiştir.¹⁹

¹⁶ - Theodor Nöldeke, *Geschichte des Qorans*: Teil 1. über den Ursprung des Qorâns; Teil 2. *Die Sammlung des Qorans*, mit einem literarhistorischen Anhang über die muhammedanischen Quellen und die neuere christliche Forschung. Adamant Media Corporation, Boston 2004. [Kur’an tarihi, Theodor Nöldeke, trc;Muammer Sencer, İlke yayınları, İstanbul 1970] .

¹⁷ - Siegmund Fränkel, *Die Aramäischen Fremdwörter im Arabischen*. Hildesheim; New York: G. Olms, 1982.

¹⁸ - Karl Vollers, *Volkssprache und Schriftsprache im alten Arabien*, (BiblioLife, LLC) – Hardcover 2009.

¹⁹ - Theodor Nöldeke, *Neue Beiträge zur semitischen Sprachwissenschaft*, Strassburg: K.J. Trübner 1910.

- 6- Jakob Barth** (1851-1914): Kur'an'la ilgili yazılmış olan tefsir çalışmalarına kritik çalışmasını içeren 35 sayfalık makalesinde, Arapçadan anladığı kadarıyla Kur'an'da manası muğlak (izole edilmiş) ayetlerin farklı okunması gerektiğini ifade etmiş, başka bir tabirle Kur'an'ı eleştirisel okumanın gerekliliği üzerinde durmuştur. Yazar Kur'an'daki kutsal metinlerin farklı anlamlara gelebileceğini söylemeye cesaret eden Avrupalı ilk bilim adamı olarak görülmektedir. Mezkûr eserde Kur'an'daki,[Saffat 76-78, Yusuf 9, Tevbe 112-113, Tahrir 5] 4 ayetin tekrardan gözden geçirilmesi ve tekrardan incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.²⁰
- 7- İgnaz Goldziher** (1850-1921): Tefsir okulları tarihi isimli çalışmanın sahibi olan Macar asıllı alman müsteşrik, mezkûr eserin birinci bölümünde Kur'an'daki ihtilafı olduğu iddia edilen bazı ayetlerin(metinlerin) yorumunda kendisini tarafsız olarak göstermiş ve mevcut tartışmayla alakalı olarak öneri veya alternatif sunmaktan kaçınmıştır. Bu çalışmada Kur'an'daki bazı ayetlerin veya surenin tamamının gerçek olmadığına dikkat çekmiş, ihtilafı konularda tarafsız kalarak, bir bakıma Kur'an'ın kutsal kitap olmadığı yönündeki görüşlere destek vermiştir.²¹
- 8- Josef Horovitz**(1874-1931): Almanya'lı Oryantalist, iki kısımdan oluşan "*Koranische Untersuchungen; Studien zur Geschichte und Kultur des islamischen Orients – Kur'an Araştırmaları; İslami Doğunun tarih ve kültürü üzerine çalışmalar* " isimli bu çalışmanın birinci bölümünde konularına göre seçilmiş Kur'anî terimler ve ikinci bölümde ise Kur'an'daki özel isimleri incelemiştir.²²
- 9- Alfons Mingana**(1881-1921): Iraklı asıllı meşhur Oryantalist telif etmiş olduğu "*Syriac Influence on the Style of the Kur'ân - Süryanicenin Kur'an üslubu üzerindeki etkisi*" isimli makalesinde Ârâmîce ve Süryanicenin Kur'an'ı kerime etkilerini incelemiş bu şekilde Kur'an dilinin gizemini çözmeye çalışmıştır. Bu makale çalışmasında Mingana kendisinden önceki Kur'an araştırmacılarının eleştiri ve analizlerinin yetersiz olduğundan yola çıkarak onları eleştirmiş, Voller ve Nöldeke'nin görüşleri arasında bir bağlantı oluşturmaya çalışmış, fakat kendi görüşlerini destekleyecek örnekler veremediği için, kısır döngüde kalmıştır. Yazar kendi hipotezini ispatlamak için genelde Süryani ve Ârâmî dilbilimcilerin görüşlerine yer verdiği ve onların eserlerinden delil getirdiği için, eleştirileri batılı bilim adamları tarafından tutarsız bulunmuş ve çalışmalarına değer verilmemiştir.²³

²⁰ - Jakob Barth, *Studien zur Kritik und Exegese des Qorāns, Der Islam*, Volume 6 (2) de Gruyter – Jan 1, 1915.

²¹ - İgnaz Goldziher, *Richtungen der islamischen Koranauslegung*, Adamant Media Corporation 2001.[İslam Tefsir Ekolleri, trc. Mustafa İslamoğlu, Denge yayınları, İstanbul1997.]

²² - Josef Horovitz, *Koranische Untersuchungen, Studien zur Geschichte und Kultur des islamischen Orients*, 4, Berlin [u.a.]: Gruyter, 1926.

²³ - Alphonse Mingana, *Syriac Influence on the Style of the Kur'ân*, Bulletin of The John

- 10- Heinrich Speyer**(1897-1935): Abraham Geiger'in çalışmasının bir devamı niteliğinde olan “*Die biblischen Erzählungen im Qoran - Kur'an'da İncil hikâyeleri*” isimli bu çalışmasında yazar hem İncil, hem de Eski Ahit ve Rasullerin mektupları gibi kutsal sayılan metinlerdeki ayet ve ifadelerin Kur'an'daki izdüşümlerini incelemiştir.²⁴
- 11- Arthur Jeffery** (1892-1959): “*The Foreign Vocabulary of the Qur'an; Texts and Studies on the Quran - Kur'an'daki yabancı kelimeler*” isimli meşhur çalışmasında, 1938 yılına kadar Kur'an'daki yabancı kelime araştırmalarının bir özetini teşkil etmektedir. Aynı zamanda Arap dilbilimcileri ve müfessirlerin yorumlarına başvurarak, Kur'an'da geçen yabancı kelimelerin kökenini ele almıştır. Mezkûr kelimeleri sadece etimolojik olarak incelediğinden ve batılı dilbilimcilerin görüşlerine yer vermediği için çalışması Batıda yetersiz görülmüştür. Bu çalışmada yazar içerisinde elli kadar özel isimle birlikte yaklaşık üç yüz kelime incelemiştir.²⁵
- 12- Christoph Luxenberg**: Müstear isim kullandığı için gerçek ismini ve yaşamını bilemediğimiz Alman Oryantalist 2000 yılında çıkarmış olduğu “*Die Syro-Aramäische Lesart des Korans; Ein Beitrag zur Entschlüsselung der Koransprache - Kur'an'ın Süryânî-Ârâmî Okuma Biçimi; Kur'an dilinin çözümlenmesi üzerine bir çalışma*” isimli çalışmasında, Ârâmî dilinin Kur'an'da kullanılmış olan Arapçayı direkt olarak etkilediğini, çünkü Kur'an'ın indiği devrin en gelişmiş dilinin Ârâmîce olduğunu iddia etmektedir. Bunun yanında bugünkü kullanılan fasih Arapçanın Kur'an'ın indirilmesinden çok sonraları geliştiğini, bu yüzden dolayı Kur'an kelimelerinin o günkü Arap diliyle değil, Ârâmîce asılları ile tekrardan okunup, yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Söz konusu çalışmada yazar Kur'an'da bulunan 314 yabancı kökenli kelimeyi Süryani ve Ârâmî köklerini temel alarak incelemeye çalışmıştır.²⁶
- 13- Günter Lüling**: 1928 doğumlu olan Alman Oryantalist Jakob Barth'ın muğlak manalı ayetler üzerindeki çalışmasının bir devamı niteliğinde ve daha geniş kapsamıyla el aldığı “*Über den Urqoran: Ansätze zur Rekonstruktion der vorislamisch-christlichen Strophenlieder im Koran - Kur'an'ın kökeni üzerine; Kur'an'da İslam öncesi Hristiyan şarkılarının yeniden yapılanması üzerine yaklaşımlar*” isimli

Rylands

Library, Manchester: University Press, Longmans, Green, & Co., London, England, Vol. 11, No. 1, 1927, p. 77-98.

²⁴ - Heinrich Speyer, *Die biblischen Erzählungen im Qoran*, Georg Olms Publishers, Hildesheim 1961.

²⁵ - Arthur Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur'an; Texts and Studies on the Quran*, Brill Academic Publishers 2006.

²⁶ - Christoph Luxenberg, *Die syro-aramäische Lesart des Koran: Ein Beitrag zur Entschlüsselung der Koransprache*, Das Arabische Buch, Berlin 2000.

çalışmasında; bir yandan manası tam anlayılamayan (muğlak) Kur'an ayetlerinin sebepsiz olmadığını, bunun bir bilmededen ibaret olduğunu ifade ederken, diğeri yandan ise bunu İslam öncesi Hristiyan kaynakları ile açıklamaya çalışmış ama bunu başaramamıştır. Yazar, kendisini devam eden bu teolojik tartışmaya dahil ederek muğlak olan ayetlerin izahını kısmen de olsa yapabilmişken, Kur'an dil ve üslubunun bilmedesini çözmekte başarısız kalmıştır²⁷.

KUR'ÂN-I KERİM'DEKİ YABANCI KELİMELER VE BUNLARIN DİL GRUPLARINA GÖRE ÖRNEKLENDİRİLMESİ:

I. FARŞÇA KÖKENLİ KELİMELER	
ب خس	[Kur'an'da geçtiği yer: Yusuf, 20] Farsça asıllı bir kelime olup manası susuz yetişen ot demektir. Arapçaya ise Kureyş lehçesinden girmiş olup, değersiz, eksik, noksan manalarına gelmektedir ²⁸ .
زمهری را	[Kur'an'da geçtiği yer: İnsan, 13] Farsça asıllı bir kelime olup [Zem/soğuk+Herîr /gerekli, zorunlu] manasındadır. Arapça aynı şekilde Şiddetli soğuk anlamına gelmektedir ²⁹ .
ق ط م ير	[Kur'an'da geçtiği yer: Fatır, 13]Farsça asıllı bir kelime olup, manası basit işlerde kullanılan şey, ahmak demektir. Arapçada ise Hurma çekirdeği ve bu çekirdeği örten örtü/zar manasında kullanılmaktadır ³⁰ .
الأرائك	[Kur'an'da geçtiği yer: Kehf, 131] Aslının Habeşçe veya Yunanca [Ari-koité] kelimesinden türediği söylenmekle birlikte, tercih edilen görüşe göre Farsça [ōronk-ōronkeh] kökenli bir kelime olup buradan Arapçaya girmiştir. Anlamı süslenmiş yatak demektir. ³¹
الفر دوس	[Kur'an'da geçtiği yer: Kehf, 107] [el-Ferdese] kelimesinden müştak olup bolluk, bereket, refah ve genişlik anlamına geldiği söylenmekle birlikte, eski Farsça-Pehleviceden [Pairidaeza] asıllı olarak Yunancaya [Pardeisos] şeklinde geçmiş, oradan Süryaniceye [Pardaysā] ve oradan da Arapçaya girmiştir. Cennetin isimlerinden birisi olarak kullanılan bu kelime, bostan, üzüm bağı, birçok çeşit bitkinin bittiği vadiler bahçe ve sulak arazi manasına gelmekte olup,

²⁷ - Günter Lüling, *Über den Urkoran: Ansätze zur Rekonstruktion der vorislamisch-christlichen Strophennieder im Koran*, Erlangen 1993.

²⁸ - el-Müneccid *Kitabü'l-Lüğât*, s.52; Müheysin, *el-Muktebes*, s.117; Addai Sher, *Elfâzü'l-Farisiyye*, s. 27; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.179.

²⁹ - Müheysin, *el-Muktebes*, s.219.

³⁰ - Addai Sher, *Elfâzü'l- Farisiyye*, s. 126; Müheysin, *el-Muktebes*, s.282.

³¹ - Arthur Jeffery, *The Foreign vocabulary of the Qur'an*, Oriental Institute, Baroda-İndien 1938, s.52; Addai Sher, *Elfâzü'l- Farisiyye*, s. 9; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.154.

	halen birçok Avrupa dillerinde [<i>Paradies, Paradise, Paradis, Paradiso</i>] şeklinde kullanılmaktadır. ³²
وردة	[Kur'an'da geçtiği yer: Rahman, 37] Eski Farsça-Pehlevîce [<i>Vardā</i>] şeklinde ifade edilen bu kelime, önce Yunanca ve Süryaniceye girmiş, son olarak ta Arapçaya geçmiştir. Farsçada manası baharda koklanan şey, çiçek açan her ağaç demektir. ³³
أباريق	[Kur'an'da geçtiği yer: Vakıa,18] Kelime manası sert ve kaba demek olan bu kelime, [Âb-rihten-suyun dökülmesi] veya [Âb-râh-Suyun yolu] kökeni ve içerisine su konulan kap, çömlek, testi anlamında Arapçaya geçmiştir. ³⁴
إستبرق	[Kur'an'da geçtiği yer: İnsan, 21] Eski Farsça(Pehlevîce) kökenli olan bu kelimenin aslı [<i>istebr- stebr -stavr-stapr</i>] şeklinde olup manası kalın ve sert ipek demektir. Arapçaya (ق) harf fazlasıyla geçmiştir. ³⁵
الرس	[Kur'an'da geçtiği yer: Furkan, 38]Farsça kökenli bu kelime, Arapçaya Ezd-Şunûe lehçesinden girmiştir. Manası kız çocuğu demektir. Bir başka rivayet ise bu kelimenin Cürhüm lehçesinden gelmiş olduğunu söylemektedir. Arapçadaki manası Kuyu demektir. ³⁶
سِرَاجَا	[Kur'an'da geçtiği yer: Furkan, 61]Aslı farsça olan bu kelime Ârâmîce vasıtasıyla Arapçaya geçmiştir. Süryanice asıllı [<i>šrāgā</i>] farsça ise [<i>çırağ</i>] ihtimal o dur ki Süryaniceden Farsçaya oradan Arapçaya geçmiştir. ³⁷
II. İBRANİCE KÖKENLİ KELİMELEER	
الرحمن	[Kur'an'da geçtiği yer: Fatiha, 2]İbranice [<i>rahm-rehem-rahmānī</i>]asıllı olan kelime Süryanicede [<i>rahmono, rahmā</i>] şeklinde kullanılmaktadır. ³⁸
مرفوم	[Kur'an'da geçtiği yer: Mutaffifin, 9] Yazılı, yazılmış olan şey anlamına gelen bu kelime İbraniceden [<i>rāqam</i>] Arapçaya Himyer lehçesi üzerinden geçmiştir. ³⁹

32 - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.223; Ebu Mansur el-Cevâlikî, *el-Mu'arrab min Kelamil'l-A'cemi 'ala Hurufi'l-Mu'cem*, Daru'l- Kalem, Dimaşk 1990, s. 470; Müheysin, *el-Muktebes*, s.269.

33 - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.287; el-Cevâlikî, s. 625; Müheysin, *el-Muktebes*, s.325.

34 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.152; Addai Sher, *Elfâzü'l- Farsiyye*, s. 10; el-Cevâlikî, s.120.

35 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.35; Addai Sher, *Elfâzü'l- Farsiyye*, s. 10; Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.158; el-Cevâlikî, s.108; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.58.

36 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.39; Müheysin, *el-Muktebes*, s.119.

37 - Addai Sher, *Elfâzü'l- Farsiyye* s. 89; Müheysin, *el-Muktebes*, s.228; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.165.

38 - Rafael Nahle, *Garâibu'l-Lugati'l-Arabiyye*, Darul'l- Meşrik, Beyrut 1986, s.182; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.140-141; Müheysin, *el-Muktebes*, s.207.

آزر	[Kur'an'da geçtiği yer: En'am, 74] Bu kelimenin Süryanice veya Farsçadan geldiği iddia edilmekle beraber, kabul edilen görüşe göre kökeni İbranice olan özel isimdir. İhtiyar, hatalı kişi, bir put ismi, eğri, virajlı gibi manaları vardır. ⁴⁰
أخلد	[Kur'an'da geçtiği yer: Araf, 176] Ârâmîce olduğu söylenmekle birlikte, aslı İbranice bir kelimedir. Sakinleşmek, birine yaslanmak, güvenmek gibi manalara gelmektedir. ⁴¹
أسباط	[Kur'an'da geçtiği yer: Araf, 160] Farsça olduğu söylenmekle birlikte [šebet] asıllı İbranice bir kelime olup kabile ve torun manalarına gelmektedir. ⁴²
إلا	[Kur'an'da geçtiği yer: Tevbe, 8] İbranice asıllı bir kelime olup, Nabatça vasıtasıyla Arapçaya girmiştir. Yakınlık veya Allah manasına gelmektedir. ⁴³
لينة	[Kur'an'da geçtiği yer: Haşr, 5] İbranice kökenli bu kelime, Arapçaya ilk defa Medine Yahudileri tarafından sokulmuştur. Evs kabilesi lehçesinden Arapçaya girmiş olan bu kelime Hurma anlamına gelmektedir. ⁴⁴
جهنم	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 6] İbranice veya Farsçadan Arapçaya girdiği iddia edilmektedir. Farsça [<i>kehennam</i> veya <i>cihinnam</i>], Ârâmîce [<i>gēhinnam</i> veya <i>guihano</i>], İbranice [<i>gehennom</i> , <i>gehennon</i>] veya [<i>guy+hinnom-hinnom</i> vadisi], Süryanice [<i>kehinna</i> veya <i>gihanna</i>], Yunanca [<i>keinna</i>], Habeşçe [<i>gahanam</i> , <i>cehnam</i> veya <i>cenehham</i>] gibi kullanıma sahiptir. Sahih olan görüşe göre, İbranice kökenli olması muhtemel olmakla birlikte, aslı Ârâmîce olup Habeş dili vasıtasıyla Arapçaya geçmiştir. ⁴⁵
بعير	[Kur'an'da geçtiği yer: Yusuf, 65] Tüm Sami dilerinde ortak kullanılmakla birlikte, Arapçaya İbranceden geçmiş bir kelimedir. Ârâmîce [<i>ba īro</i>], Süryanice [<i>ba īrā</i>], Habeşçe

39 - Müheysin, *el-Muktebes*, s.299; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.54.

40 - el-Cevâlikî, s.134; Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.156; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.54.

41 - Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.153.

42 - Christoph Luxenberg, *Die syro-aramäische Lesart des Koran: Ein Beitrag zur Entschlüsselung der Koransprache*, Das Arabische Buch, Berlin 2000, 5.58; Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.157; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.57.

43 - Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.166.

44 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.48; Müheysin, *el-Muktebes*, s.294.

45 - Garâibu'l-Luga, s.211; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.105-106; Müheysin, *el-Muktebes*, s.193; el-Cevâlikî, s.249.

	[be'rawī], İbranice [be'ir] şeklinde telaffuz edilmekte olup, manası eşek ve bilumum yük hayvanlarına verilen isimdir. ⁴⁶
اليم	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 10] Her ne kadar Amharikçe olduğu iddia edilse de, gerek Tevrat'ta tüm kökenleri ile bulunması, gerekse filologların ittifakıyla bu kelime İbranice asıllı ['ālam] kökünden Arapçaya girmiştir. Manası acı ve eziyet veren demektir. ⁴⁷
II. ÂRÂMİCE KÖKENLİ KELİMELEER	
ن	[Kur'an'da geçtiği yer: Kalem, 1] Arapçaya Ârâmîce [noûno] kökünden geçen bu kelime, büyük bir balık anlamındadır. Ayrıca Arapçaya Farsçadan geçtiği iddiası da mevcut olup, Farsçada "dilediğini yap" manasında bir edat olarak kullanılmaktadır. ⁴⁸
اب لعي	[Kur'an'da geçtiği yer: Hud, 44] Aslının Hintçe olduğu söylenmekle birlikte, tercih edilen görüşe göre, Ârâmîce bir kelime olup, buradan Habeşçeye ve oradan da Arapçaya geçmiş bir kelimedir. ⁴⁹
تنور	[Kur'an'da geçtiği yer: Hud, 40] Aslı Ârâmîce olup, Farsça bu dilden, Arapça ise Farsçadan almıştır. Ârâmîce [tannûra], Süryanice [tanoûro, tannûrā], Asurca [tinûru], İbranice [tannûr], Akadça [tînûru], Pehlevîce [tanura] gibi kullanımı olan bu kelime, tandır, fırın, yeryüzü, azap vakti, sabah vakti gibi manaları vardır. ⁵⁰
ملكوت	[Kur'an'da geçtiği yer: En'am, 75] Arapçaya Ârâmîce [malkoûto] kökeninden girmiş olup, kral ve krallık manalarına gelmektedir. ⁵¹
ل يما	[Kur'an'da geçtiği yer: Araf, 136] Arapçaya girmiş olan bu kelime; Ârâmîce [yamo], Süryanice [yama], İbranice [yam], Asurca ['amu], Akadça [iamu] şeklinde kullanımlara sahiptir. Jeffrey'e göre Ârâmî asıllı bir kelime olmayıp, kökü Süryaniceye dayanmakta ve deniz anlamına gelmektedir. Tercih edilen görüş ise kelimenin Ârâmî olduğudur. ⁵²

46 - Garâibu'l-Luga, s.174; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.82; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.181.

47 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.40; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.168.

48 - Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1998, s. 92; Müheysin, *el-Muktebes*, s.316; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.282.

49 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.148.

50 - İbni Kemal Paşa, *Risaletün fi Tahkiki Ta'ribi'l-Kelime'ti'l-A'cemiyye*, Ceffan ve Cabi Matbaası, Kıbrıs 1991 s.132; Addai Sher, *El'füzü'l- Farisiyye* s. 89; el-Cevâlikî, s.213; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.92-94; Garâibu'l-Luga, s.175.

51 - Garâibu'l-Luga, s.206; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.270; Müheysin, *el-Muktebes*, s.306.

52 - Garâibu'l-Luga, s.210; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.293. el-Cevâlikî, s.645.

III. YUNANCA KÖKENLİ KELİMELER	
إد لیس	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 34] Yunanca [<i>Diyabolus</i>] kelimesinden Arapçaya giren bu kelime laf taşıyan ve düşman anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime ilk olarak Süryaniceye girdiğinde bu (d)harfi düşmüş, oradan da Arapçaya geçerek, ümitsizliğe düşmüş, pişman olmuş anlamında kullanılmaktadır. ⁵³
دراهم	[Kur'an'da geçtiği yer: Yusuf, 20] Aslı Yunanca [<i>Drachme</i>] olup Süryanice ve eski Farsça (Pehlevîce) vasıtasıyla Arapçaya geçmiştir. Pehlevîcede [<i>diram-diraxm-dirham</i>], Farsçada ise [<i>direm</i>] şeklinde kullanılmakta olup, manası gümüş para demektir. ⁵⁴
الرقیم	[Kur'an'da geçtiği yer: Kehf, 9] Yunanca asıllı bir kelime olup, kurşun levha ve kitabe anlamına gelmektedir. Köpek anlamı verenlerde olmuştur. ⁵⁵
القسط	[Kur'an'da geçtiği yer: Enbiya, 47] Yunanca [<i>kóty</i>], hak ve adalet anlamına gelen bu kelime, Ârâmîce [<i>kuştā- kuşof</i>], Süryanice [<i>kušta</i>], İbranice [<i>koşf</i>] olarak hala kullanılmaktadır. ⁵⁶
صُرهن	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 26] Nabatice olduğu iddia edilmekle birlikte Yunanca [<i>sarkazō</i>] kökene sahip bu kelime, bedendeki eti parçalamak demektir. Ayrıca Süryanice [<i>sro</i>] kesmek ve [<i>serio</i>] kapıyı ayırmak, parçalamak manasına gelir. Arapçaya Süryanice vasıtasıyla Yunancadan girmiştir. ⁵⁷
مرجان	[Kur'an'da geçtiği yer: Rahman, 22] Kökeni Yunanca [<i>merkitis</i>] olan bu kelime, Süryanice [<i>merkena-merkāniṭā</i>] ve farsça vasıtasıyla Yemen lehçesinden Arapçaya girmiştir. Bugünkü İngilizce dahi bu kelimeyi [<i>Margaret</i>] şeklinde kullanmakta olup, manası küçük incidir. ⁵⁸
مقالید	[Kur'an'da geçtiği yer: Zümer, 63] Hem Farsça, hem Nabatice ve hem de Habeşçe olduğu iddia edilmesine rağmen, tercih edilen görüş bu kelimenin Yunanca [<i>klidha</i>]

53 - el-Cevâlikî, s.122; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.47; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.150.

54 - İbni Kemal Paşa, *Risale*, s.49; Müheysin, *el-Muktebes*, s.203; Addai Sher, *Elfâzü'l-Farisiyye* s. 62; el-Cevâlikî, s.129; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.307.

55 - C. Luxenberg, s.80-84; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.35; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.143; Müheysin, *el-Muktebes*, s.213.

56 - Müheysin, *el-Muktebes*, s.276; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.237; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.27.

57 - Müheysin, *el-Muktebes*, s.246. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.22.

58 - Addai Sher, *Elfâzü'l-Farisiyye*, s. 144. Müheysin, *el-Muktebes*, s.298. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.261. Müheysin, *el-Muktebes*, s.131. el-Cevâlikî, s.602.

	asıllı olduğudur. Bu dilden direk olarak Arapçaya geçtiği söylenmiştir. Farsçada [<i>kilbid</i>], Türkçede [<i>kilit</i>], Süryanicede ise [<i>klīdā- iḳlīdā</i>] şeklinde söylenmektedir. ⁵⁹
سندس	[Kur'an'da geçtiği yer: Kehf, 31] Arapçaya Hintçeden geçtiği iddia edilmekle birlikte, Yunancada [<i>Send-kus</i>] manası ince ipek demektir. Buradan Farsçaya ve Arapçaya geçme ihtimali üzerinde durulmuştur. ⁶⁰
طفقا	[Kur'an'da geçtiği yer: Araf, 22] Arap diline Beni Gassan lehçesinden girmiş olduğu söylenmekle birlikte, gerek Arap dilindeki yaygın kullanımından, gerekse tüm iştikaklarının bulunmasından, bu kelimenin köken olarak Arapça bir kelime olduğu ifade edilmiştir. ⁶¹
ال قرطاس	[Kur'an'da geçtiği yer: En'am, 91] Meyve taşınan kap ve kâğıt manasına gelen bu kelime, Yunanca kökenli olup, Süryaniceye [<i>h/kartisa</i>], Habeşçeye ise [<i>kertas</i>] şeklinde geçmiştir. ⁶²
IV. LATİNCE KÖKENLİ KELİMELELER	
دي نار	[Kur'an'da geçtiği yer: Âli İmran, 75] Latince [<i>denarius</i>] 10 as demektir. As bakır paraya verilen isimdir. Latince Yunancaya ve Süryanice vasıtasıyla Pehlevîce'ye [<i>denār</i>] şeklinde ve oradan Arapçaya geçmiştir. ⁶³
السجل	[Kur'an'da geçtiği yer: Enbiya, 104] Latince [<i>sigillum-sigilla</i>] şeklinde ifade edilen bu kelimenin manası, yüzük üzerindeki nakış demektir. Yunanca [<i>sigillon</i>] kelimesi vasıtasıyla Arapçaya girmiştir. Süryanicede de [<i>sigilliyun</i>] vesika, belge demektir. Bu kelimenin üç türlü manası vardır. Habeş dilinde adam, Hz. Peygamberin kâtibi ve üzerine yazılan herhangi bir sayfa. ⁶⁴
ال صراط	[Kur'an'da geçtiği yer: Fatiha, 9] Her ne kadar bu kelimenin [<i>sertā, srātā, surtā</i>] kökenli Ârâmî asıllı olduğunu söylense de ⁶⁵ , bu kelime Latince [<i>stratum-strabisterno</i>] asıllı olan kelime Yunanca ve Süryanice vasıtasıyla Arapçaya girmiştir. ⁶⁶

59 - el-Cevâlîkî, s.579. Müheysin, *el-Muktebes*, s.305. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.267. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.43.

60 - el-Cevâlîkî, s.361. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.179.

61 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.27; Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.249.

62 - el-Cevâlîkî, s.529. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.235.

63 - Müheysin, *el-Muktebes*, s.205. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.133. el-Cevâlîkî, s.290.

64 - el-Cevâlîkî, s.384. Müheysin, *el-Muktebes*, s.225. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.163.

65 - C. Luxenberg, s.226-227.

66 - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.195-196. Müheysin, *el-Muktebes*, s.247.

القسطاس	[Kur'an'da geçtiği yer: İsrâ, 35] Latince kökenli bir kelime olan [<i>constans</i>] doğru dosdoğru anlamına gelmekte olup, [<i>k'cotis</i>] adalet ve terazi anlamında Yunancaya, buradan da Arapçaya girmiştir. ⁶⁷
قنطار	[Kur'an'da geçtiği yer: Âli İmran, 14] Bir ağırlık ölçüsü birimi olan bu kelime (12x200 gr:2400gr) hem Süryanice, hem de Berberice olduğu iddia edilmiş olmakla birlikte; mezkûr kelime Latince [<i>centrum- centenarium</i>] kelimesinden türemiştir. Süryanice bu kelimeyi [<i>ḳantîrâ-ḳanṯînārā</i>] şeklinde almış ve Arapçaya bu şekilde geçmiştir. Berberice olduğu söylemiştir. ⁶⁸
V. HABEŞÇE KÖKENLİ KELİMELER	
أواب / أوبي	[Kur'an'da geçtiği yer: Sad, 17] Habeşçe asıllı bir kelime olup Arapçaya Kinane, Hüzeyl, Kays ve Ğayelan kabile lehçelerinden girmiştir. Zikretmek, hatırlamak çok tesbih etmek ve geri dönmek manalarına gelmektedir. ⁶⁹
حرام	[Kur'an'da geçtiği yer: Enbiya, 95] Habeşçe asıllı bir kelime olup, Arapçaya Hüzeyl lehçesinden girmiştir. Vacip, zorunlu veya şart oldu manasına gelen bu kelimeyi beni Hüzeyl [<i>ḥirmun</i>] şeklinde okumaktadır. ⁷⁰
شطر	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 144] Kinane lehçesinden Arapçaya giren bu kelime, Habeşçe asıllı olmakla birlikte Farsça olma ihtimali de bulunmaktadır. Farsça yarım, bir şeyin yarısı, Habeşçe ise yön ve taraf anlamına gelmektedir. ⁷¹
دُرِّي	[Kur'an'da geçtiği yer: Nur, 35] Habeşçeden Arapçaya girmiş olan bu kelimenin Habeşçede ki manası; ışık veren, parlak şey demek olup, Arapçaya aynı şekilde girmiştir. ⁷²
قسورة	[Kur'an'da geçtiği yer: Müddesir, 51] Habeşçede aslan demek olan bu kelime Arapçaya Kureyş ve Ezd-Şunûe lehçesinden girmiştir. Luxenberg'e göre bu kelime Ârâmîceden türeme olup, aslı [<i>qusrā, qasūra veya qāsōrā</i>]şeklindedir. ⁷³

67 - el-Cevâlîkî, s.448. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.238. Müheysin, *el-Muktebes*, s.278.

68 - Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.34. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.243. Müheysin, *el-Muktebes*, s.284. el-Cevâlîkî, s.516.

69 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.42; Müheysin, *el-Muktebes*, s.122, 126, 129. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.175. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.173.

70 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.37; Müheysin, *el-Muktebes*, s.121.

71 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.21; Müheysin, *el-Muktebes*, s.128. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.242.

72 - Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.201.

73 - Bilasî, *El-Mu'arr*

مشكاة	[Kur'an'da geçtiği yer: Nur, 35] Habeşçeden Arapçaya geçen bu kelimenin Habeşçedeki kökü [<i>maskōt-maskōt</i>] olup, duvardaki oyuk, kandil konulan yer ve pencere manasına gelir. ⁷⁴
يس	[Kur'an'da geçtiği yer: Yasin, 1] Habeşçe kökenli bir kelime olup, Arapçaya Tayy kabilesi lehçesinden girmiştir. Habeşçede ki manası; Manası ey İnsan, ey adam demektir. ⁷⁵
الجبت	[Kur'an'da geçtiği yer: Nisa, 5] Habeşçeden Arapçaya geçmiş olan bu kelime; şeytan ve sihirbaz anlamlarına gelmektedir. ⁷⁶
الطاغوت	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 256] Kökeni Habeşçe [<i>tā'ōt</i>] olan bu kelime kâhin manasına gelmektedir. Bu kelime önce Ârâmîce [<i>toqwtō</i>], sonra Süryanicede [<i>to'ōūto</i>] ve son olarak Arapçaya geçmiştir. ⁷⁷
طوبى	[Kur'an'da geçtiği yer: Ra'd, 29] Mutluluk anlamına gelen bu kelime Sâmi dillerinde ortak kullanıma sahip olup, Süryanice, Hintçe ve Habeşçe kökene sahip olma ihtimali vardır. Eski eserlerde bu kelimenin Hintçe olduğu söylenmiştir. Süryanicede Hint kelimesi Habeş bölgesi için kullanılırdı. Dolayısıyla bu kelimenin aslı Habeşçe [<i>tubo</i>] olup, Süryanice - [<i>toūbo, tūbā</i>] -vasıtasıyla Arapçaya girmiştir denilebilir. Ayrıca cennet ismi, cennette bir ağaç, güzel ve iyi hayat, iyilikler gibi anlamlarda kullanılmaktadır. ⁷⁸
المائدة	[Kur'an'da geçtiği yer: Maide, 112] Habeşçe kökeni [<i>mā'ed</i>] olarak Arapçaya giren bu kelime, Farsçada ise [<i>māide</i>] veya “[<i>māde</i>]” şeklinde kullanılmaktadır. Sofra ve lezzetli ekmek anlamlarına gelmektedir. ⁷⁹
VI. KIPTİCE KÖKENLİ KELİMELER	
الرس	[Kur'an'da geçtiği yer: Furkan, 38] Kıptîce temel, asıl, derinlik manasına gelen bu kelime Farsça dili vasıtasıyla

ab fi'l-Kur'an, s.279. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.52. Müheysin, *el-Muktebes*, s.117; C. Luxenberg, s.60-63.

⁷⁴ - el-Cevâlikî, s.568. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.38; Müheysin, *el-Muktebes*, s.129. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.304. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.266.

⁷⁵ - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.41. Müheysin, *el-Muktebes*, s.129. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.328.

⁷⁶ - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.99. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.190.

⁷⁷ - Garâibu'l-Luga, s.194; Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.256.

⁷⁸ - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.206. el-Cevâlikî, s.445. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.252; Garâibu'l-Luga, s.194.

⁷⁹ - Addai Sher, *El-fâzü'l-Farisiyye*, s. 148. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.255. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.314.

	Ezd-Şunûe lehçesinden Arapçaya girmiştir. Manası kız çocuğu demektir. Bir başka rivayet ise Kuyu anlamında kullanılan bu kelimenin Cürhüm lehçesinden Arapçaya geçmiş olduğudur. ⁸⁰
سيد	[Kur'an'da geçtiği yer: Yusuf, 25] Kıptîce'den Himyer lehçesi vasıtasıyla Arapçaya giren bu kelime, eş ve zevce anlamına gelmektedir. ⁸¹
ب طائها	[Kur'an'da geçtiği yer: Rahman, 54] Görünüş, zahir manasına gelen bu kelime Kıptîce'den Arap diline girmiştir. ⁸²
الأولى والأخرة	[Kur'an'da geçtiği yer: Sebe, 1] Bu haliyle Kıptîce'de kullanılmaktadır. Birinci kelimesi sonuncu, sonuncu kelimesini ise birinci olarak kullanmaktadır. ⁸³
VII. SÜRYANİCE KÖKENLİ KELİMELELER	
أسفار	[Kur'an'da geçtiği yer: Cuma, 5] Süryanice [<i>séfro</i>] olmakla birlikte, Nabatice vasıtasıyla Arapçaya girmiştir. Diğer bir görüşe göre ise; Süryanice asıllı bu kelime Arapçaya Beni Kinane lehçesinden girmiştir. ⁸⁴
ربانيون	[Kur'an'da geçtiği yer: Maide, 44] Süryanice [<i>rabono, rabbūni</i>] kökünden Arapçaya giren bu kelime, İbranice [<i>rabbt- rabbi</i>] şeklinde kullanılıp, efendi, öğretmen, lider, buyruğu-yasağı bilenler anlamlarına gelmektedir. ⁸⁵
رَبِّيُون	[Kur'an'da geçtiği yer: Âli İmran, 146] Süryanice kökenli olan bu kelime Arapçaya Hadramevt lehçesinden girmiştir. ⁸⁶
سَجْدًا	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 58] Süryanice [<i>sgued, sged</i>] kökenine sahip olan bu kelime lügatta, maskeli olmak, kafasına maske geçirmek anlamına gelmektedir. ⁸⁷
القبوم	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 255] Hem Süryanice, hem de Ârâmîce [<i>ḳayyūma-ḳayyām</i>] asıllıdır. Kureyş lehçesinden Arapçaya girmiş olup, Hz. Ömer bunu

80 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.39. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.212. Müheysin, *el-Muktebes*, s.119.

81 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.23; Müheysin, *el-Muktebes*, s.124. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.241.

82 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.181.

83 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.171.

84 - Müheysin, Muhammed Salim, *el-Muktebes mine'l-Lehecâti'l-'Arabîyyeti ve'l-Kur'âniyye*, el-Mektebetü'l-Ezheriyye, Kahire 1978, s.129; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.49. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.162. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.170; Garâibu'l-Luga, s.187.

85 - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.137. el-Cevâlikî, s.330. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.23. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.207; Garâibu'l-Luga, s.182.

86 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât*, s.24; Müheysin, *el-Muktebes*, s.125; Garâibu'l-Luga, s.185.

87 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.222; C. Luxenberg, s.69.

	[<i>kayyām</i>] şeklinde okumuştur. Uykusu olmayan, uykusuz manasına gelmektedir. ⁸⁸
سَفْرَة	[Kur'an'da geçtiği yer: Abese, 15] Ārāmîce, Habeşçe ve Süryanice gibi Sami dillerinde ortak olarak kullanılan bu kelime, Arapçaya Süryaniceden Kinane lehçesi vasıtasıyla girmiş olup, yazıcı veya okuyucu anlamına gelmektedir. ⁸⁹
صلوات	[Kur'an'da geçtiği yer: Hacc, 40] Süryanice [<i>šloūto, šalōta šalāwātā</i>], İbranca ise [<i>šalūtā</i>] şeklinde ifade edilen bu kelime, ibadet evi, mabet gibi anlamlar taşımaktadır. ⁹⁰
الطور	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 63] Süryanice [<i>toūro, torā, tūrā</i>] kelimesi, dağ, köy ve kara parçası anlamına gelmektedir. Süryanice. ⁹¹
عدن	[Kur'an'da geçtiği yer: Şuara, 22] Süryanice [<i>adan, uddānā, 'eden</i>] şeklinde ifade edilen bu kelime, asma yaprağı ve üzüm manasına gelmektedir. ⁹²
ال بديعة	[Kur'an'da geçtiği yer: Hacc, 40] Süryanice'de [<i>bī'to, bī'atā</i>] köküne sahip olan kelime, bu gün hala Mezopotamya ve Arap bölgelerinde yaşayan Hıristiyan Araplar tarafından kullanılmaktadır. Kilise ve Hıristiyan mabedi anlamına gelmektedir. ⁹³
VIII. BERBERİCE KÖKENLİ KELİMELER	
آن	[Kur'an'da geçtiği yer: Rahman, 44] Farsçaya benzemekle birlikte, Berberice'den Arapçaya Hüzeyl lehçesi vasıtasıyla girmiştir. ⁹⁴
أنية	[Kur'an'da geçtiği yer: İnsan, 15] Berberice kökene sahip olan bu kelime Arapçaya Medyen lehçesinden girmiştir. ⁹⁵
المُهَل	[Kur'an'da geçtiği yer: Kehf, 29] Berbericeden Arapçaya giren bu kelime, bozuk ve bulanık yağ anlamına gelmektedir.
إنه	[Kur'an'da geçtiği yer: Ahzab, 53] Olgunluk ve erişkinlik anlamına gelen bu kelime, Arapçaya Berbericeden girmiştir. ⁹⁶

88 - C. Luxenberg, s.60; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüġât*, s.22. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.244-245. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.286.

89 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.232. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüġât*, s.53.

90 - el-Cevâlikî, s.419. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.197. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.248; Garâibu'l-Luga, s.193.

91 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüġât*, s.20. el-Cevâlikî, s.435. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.253.

92 - C. Luxenberg, s.47; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.259.

93 - C. Luxenberg, s.305; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.86. el-Cevâlikî, s.207.

94 - Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.11. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.176; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüġât*, s.23.

95 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.177. Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.11

أَب	[Kur'an'da geçtiği yer: Abese, 31] Berberice Ot ve diğer bitkiler için kullanılan bu kelime, başka bir rivayete göre ise kökü [<i>ébo</i>] Ârâmîcedir. ⁹⁷
بِ صَهْر	[Kur'an'da geçtiği yer: Hacc, 20] Berberice ait olan bu kelime, olgunlaşmak manasına gelmektedir. ⁹⁸
IX. NABATÇA KÖKENLİ KELİMELELER	
أَكْوَاب	[Kur'an'da geçtiği yer: Zuhruf, 71] Nabatça asıllı bir kelime olup, Latinceye [<i>Cupa</i>], buradan ise Arapçaya girmiştir. Başka bir görüşe göre Farsçadan gelen bu kelime, kulpsuz bardak manasında kullanılır ve Ârâmîce deki [<i>Cup</i>] kelimesiyle aynı köke sahiptir. ⁹⁹
تَدْبِيرَا	[Kur'an'da geçtiği yer: Isra, 7] Nabatça asıllı bir kelime olup, Arapçaya Sebe lehçesinden girmiştir. Helak olmak, yok olmak anlamlarını taşımaktadır. ¹⁰⁰
حَوَارِيُون	[Kur'an'da geçtiği yer: Ali İmran, 52] Arapça'da Rasul ve gönderilmiş elçi anlamında kullanılan bu kelime Nabatçakçkünde [<i>hewārī</i>] şeklinde olup, Yıkayıcı, yıkayan anlamına gelmektedir. Habeşçe aynı kökten gelen [<i>awārayā</i>] kelimesi ise, beyazlatıcı, yıkayıcı demektir. ¹⁰¹
سَفْرَة	[Kur'an'da geçtiği yer: Abese, 15] Kinane lehçesinden Arapçaya giren bu kelimenin kökü Nabatça olup, okuyucu ve kura manasına gelmektedir. ¹⁰²
سِينَا	[Kur'an'da geçtiği yer: Nur, 43] Nabatça kökenli bir kelime olup, dağ anlamında kullanılmaktadır. ¹⁰³
قَطْنَا	[Kur'an'da geçtiği yer: Sad, 16] Kitap anlamına gelen Arapçaya girmiş bu kelime, Nabatça kökenine sahiptir. ¹⁰⁴
صُرْهَن	[Kur'an'da geçtiği yer: Bakara, 26] Nabatça veya Yunanca olduğu hususunda ihtilaf hâsıl olmakla birlikte, Nabatça olması daha muhtemeldir. Kesmek ve parçalamak anlamına gelmektedir. ¹⁰⁵

96 - Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.10. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.171.

97 - Arthur Jeffery, *The Foreign vocabulary of the Qur'an*, Oriental Institute, Baroda-İndien 1938, s.43. Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.21. Bilasî, Muhammed, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'ani'l Kerim*, Darü'l Kütübi'l- Vataniyye, Bingazi 2001. s.147; Garâibu'l-Luga, s.172.

98 - Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, s.39; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.331.

99 - Addai Sher, *Elfâzül- Farisiyye*, s. 139. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.165. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.252.

100 - A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.89. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.41. Bilasî, *El-Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.184.

101 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.200. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.115-116.

102 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.53; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.231.

103 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.237; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.38.

104 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.42; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.280.

105 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.245; el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.22.

إصري	[Kur'an'da geçtiği yer: Âli İmran, 81] Nabatça asıllı bir kelime olup, buradan Arapçaya geçmiştir. ¹⁰⁶
X. TÜRKÇE-HİNTÇE VE AMHARİKÇE KÖKENLİ KELİMELER	
حصب	[Kur'an'da geçtiği yer: Enbiya, 98] Odun anlamına gelen kelime Amharikçe (Zenci dili) kökenine sahip olup, Arapçaya Kureyş lehçesinden girmiştir. ¹⁰⁷
غَسَّاق	[Kur'an'da geçtiği yer: Nebe, 25] Suyuti ve Cevalikiye göre bu kelimenin kökü Türkçe asıllı [<i>sougkh</i>] kelimesinden türemiştir. Bunu ispatlayacak bulgulara rastlanmadığından dolayı, kelime Arapça asıllı olarak kabul edilmiştir. Kelime anlamı yaşarmak, akmak manasına gelen bu kelime, Cehennemliklerin vücudu ndan akan sıvıya verilen isimdir. ¹⁰⁸
مسك	[Kur'an'da geçtiği yer: Mutaffifin, 16] Hintçe asıllı olan bu kelime, Farsçaya [<i>mişka</i>], Arapça ve Ârâmiceye ise [<i>muşkâ</i>] şeklinde geçmiştir. Yunanca [<i>uooxos</i>] ve Latince [<i>muscus</i>] şeklinde kullanılmaktadır. ¹⁰⁹

KAYNAKLAR:

1. Addai Sher, *Kitabü'l-Elfâzi'l- Farisiyyeti'l- Mu'arrabe*, Darü'l- 'Arab li'l- Büstâni, Kahire 1988.
2. Agop Dilaçar, *Dil, Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu, Ankara 1968.
3. Arthur Jeffery, *The Foreign vocabulary of the Qur'an*, Oriental Institute, Baroda-İndien 1938.
4. Bedia Akarsu, *Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılab Yay., İstanbul 1998.
5. Berke Vardar, *Dilbilim yazıları*, Multilingual yayımları, İstanbul 2001.
6. Celaleddin es-Suyuti, *el-Mühezzeb fi mâ vaka'a fi'l Kur'an*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1998.
7. -----*el-Muzhir fi Ulûmi'l-Luga*, Mektebetü'l- Asriyye, Sayda 1987.
8. Christoph Luxenberg, *Die syro-aramäische Lesart des Koran: Ein Beitrag zur Entschlüsselung der Koransprache*, Das Arabische Buch, Berlin 2000.
9. Ebu Mansur el-Cevâlikî, *el-Mu'arrab min Kelamil'l-A'cemi 'ala Hurufi'l-Mu'cem*, Daru'l- Kalem, Dimaşk 1990.

106 - el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.23; Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.164.

107 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.196. el-Müneccid, *Kitabü'l-Lügât*, s.37.

108 - el-Cevâlikî, s.461. Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.265-266.

109 - Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'an*, s.302. el-Cevâlikî, s.598. A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary*, s.264.

10. Edward Sapir, *Selected Writings in Language, Culture, and Personality*, University of California Press, California 1992.
11. Fatma Özkan, Bagdagül Musa, *Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi*, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, bilig, yaz 2004/Sayı:30, s.97.
12. Günay Karaağaç, *Dil, Tarih ve İnsan*, Akçağ Yay., Ankara 2002.
13. İbn Haldun, *el-Mukaddime*, Dar İhya et-Türas el-Arabi, Beyrut (tarihsiz)
14. İbni Kemal Paşa, *Risaletün fi Tahkiki Ta'ribi'l-Kelime'l-A'cemiyye*, Ceffan ve Cabi Matbaası, Kıbrıs 1991.
15. İbnü'l- Cinnî, *Kitabü'l-Hasâis*, el-Mektebü'l-İlmiyye, (Baskı yeri ve tarihi yok)
16. J. V. Vendryes, *Dil ve Düşünce*, (trc:Berke Vardar)Multilingual yay., İstanbul 2001.
17. -----, *Language: A Linguistic Introduction to History* [Paperback] Routledge 2008.
18. Macit Gökberk, *Değişen Dünya Değişen Dil*, Yapı Kredi yay. İstanbul 2011.
19. Mehmet Kaplan, *Sevgi ve İlim*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002.
20. Muhammed Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'ani'l Kerim*, Darü'l Kütübi'l- Vataniyye, Bingazi 2001.
21. Muhammed Bilasî, *El- Mu'arrab fi'l-Kur'ani'l Kerim*, Darü'l Kütübi'l- Vataniyye, Bingazi 2001.
22. Muhammed Salim Müheysin, *el-Muktebes mine'l-Lehecâti'l-'Arabiyyeti ve'l-Kur'âniyye*, el-Mektebetü'l-Ezheriyye, Kahire 1978.
23. Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım, İstanbul 1992.
24. Rafael Nahle, *Garâibu'l-Lugati'l-Arabiyye*, Daru'l- Meşrik, Beyrut 1986.
25. Salahaddin el-Müneccid, *Kitabü'l-Lüğât fi'l- Kur'an*, Matbatü'r-Risale, Kahire 1946.